

Ontwikkelingsvolgmodel Zeer jonge kinderen

Analyse doelen Jonge kind

slo

Maart 2013

nationaal
expertisecentrum
leerplan-
ontwikkeling

Verantwoording

2013 SLO (nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling), Enschede

Mits de bron wordt vermeld, is het toegestaan zonder voorafgaande toestemming van de uitgever deze uitgave geheel of gedeeltelijk te kopiëren en/of verspreiden en om afgeleid materiaal te maken dat op deze uitgave is gebaseerd.

Informatie

SLO

Afdeling: Primair Onderwijs & Kenniscentrum Leermiddelen

Postbus 2041, 7500 CA Enschede

Telefoon (053) 4840 664

Internet: www.slo.nl & www.leermiddelenplein.nl

E-mail: so-po@slo.nl & leermiddelenplein@slo.nl

Ontwikkelingsvolgmodel Zeer jonge kinderen

DEEL 1: ACHTERGRONDGEGEVENS

Titel	<i>Ontwikkelingsmodel Zeer jonge kinderen</i>
Auteurs	Dick Memelink (eerste versie); Kobi Wanningen (verdere uitwerking)
Uitgever	Seminarium voor Orthopedagogiek, Utrecht
Jaar van uitgave	2011/ 2012 (herziende versie). Versie is nog deels in ontwikkeling; daardoor ontbreken er nog onderdelen.
Doelgroep	Kinderen in de leeftijd van 0 tot 4 jaar, zowel in kinderdagverblijven als peuterspeelzalen en voorscholen.
Samenstelling van het instrument	Handboek (te downloaden via website) met daarin de volgende onderdelen: introductie en gebruiksaanwijzingen; ontwikkelingslijnen en observatiewijzer; handelingsplanning; achtergrondinformatie en literatuurverwijzing. Een webbased versie is ontwikkeling en zal binnenkort gaan verschijnen.
Doorgaande lijn	<i>Het Ontwikkelingsvolgmodel voor zeer jonge kinderen</i> is onderdeel van een doorlopend volgsysteem voor kinderen van 0 t/m 13 jaar. Er zijn ook instrumenten voor jonge kinderen (3-7 jaar) en voor kinderen in de midden- en bovenbouw verkrijgbaar.
Geanalyseerde onderdelen	Ontwikkelingslijnen en observatiewijzer.
Uitgangspunten en doelstellingen van het instrument	<p>“De naamgeving van het model geeft aan wat de bedoeling van dit instrument is: het volgen van het ontwikkelingsverloop en het gedrag van kinderen. De verschillende ontwikkelingsaspecten worden per kind afzonderlijk vastgelegd maar er wordt ook veel aandacht besteed aan de onderlinge samenhang van deze aspecten. Daardoor ontstaat per kind een gedifferentieerd totaalbeeld. Er is naar gestreefd dat de beschrijvingen van de observatie-items en de inhoud van het dagelijkse aanbod aan activiteiten/ lessen zo nauw mogelijk op elkaar aansluiten, zodat de geregistreerde gegevens ook direct vertaald kunnen worden naar het gewenste aanbod en het handelen van de leraar. Het gewenste aanbod is vast te leggen binnen het bijbehorende Groepsplan waarin volgens de doelen behorende bij de ontwikkelingsfasen van de kinderen gepland kan worden. De inhoud van het <i>Ontwikkelingsvolgmodel</i> is gebaseerd op een ontwikkelingsgericht onderwijsconcept. “</p> <p>“Het gaat er in deze modellen niet alleen om hoe het kind zich ontwikkelt, maar ook welke betekenis deze ontwikkeling voor het kind zelf heeft en wat het kind in de dagelijkse situatie met die ontwikkeling doet, zodat datgene wat hij zich eigen gemaakt heeft, ook functioneel voor hem is. Hierop volgend kan de leraar een aanbod doen dat aansluit bij de zone van de naaste ontwikkeling van het kind, zodat het kind zich verder kan ontwikkelen.”</p>
Korte beschrijving van visie op <u>het jonge kind</u> zoals aangegeven in het instrument/ de methode	<p>“In de dagelijkse praktijk blijkt dat de ontwikkeling van kinderen niet gelijkmatig is, maar vaak sprongsgewijs verloopt. Na een volgend stapje in de ontwikkeling volgt een stabiliseringsfase. Niet elk kind ontwikkelt zich conform de beschreven ontwikkelingslijnen. Sommigen slaan fasen of delen van fasen over zonder gevolgen. Bij anderen is het niet ‘uitontwikkelen’ van fasen wel van grote invloed op het vervolg. Ze bouwen geen stevige basis op met alle mogelijke gevolgen van dien.”</p> <p>“Bij intrede in de school zijn er duidelijke verschillen in ontwikkeling tussen kinderen.”</p>

Inhoud	<p>Observatie-instrument om het ontwikkelingsverloop en het gedrag van kinderen tot vier jaar in beeld te brengen.</p> <p>Het instrument <i>Zeer jonge kind</i> onderscheidt acht domeinen: basale ontwikkeling; spel en werkgedrag; zintuiglijke ontwikkeling; motorische ontwikkeling; spraaktaalontwikkeling; wereldoriëntatie; lezen; rekenen.</p> <p>Elk domein is onderverdeeld in een aantal ontwikkelingslijnen. Elke lijn is onderverdeeld in acht fasen, verdeeld over de verschillende leeftijdscategorieën. Ook is er een overzicht van tussendoelen bij de verschillende fasen.</p> <p>Het handboek start met een introductie. In dit onderdeel worden onder andere de volgende items omschreven: uitgangspunten, ontwikkelingsverloop, opzet en inhoud van het model, organisatie van de registratie en bespreking van de gegevens, ontwikkelingslijnen en leerlijnen, de tijdsinvestering en het computerprogramma.</p> <p>In het onderdeel 'Leerlijnen en tussendoelen' zijn voor alle domeinen bij de ontwikkelingslijnen en ontwikkelingsfasen beschrijvingen gegeven van tussendoelen.</p> <p>Ook wordt de methodiek, activiteiten, werkvormen en materialen beschreven. In de 'Handelingsplanning' is bij een aantal ontwikkelingslijnen een basale hulpvraag opgenomen. Hierbij is ook een stuk tekst opgenomen over de beeldvorming/ analyse. Verder worden ook specifieke hulpvragen per ontwikkelingsleeftijd (0-3 jaar en 3-5 jaar) gegeven. Bij de ontwikkelingsleeftijd worden handelingsmogelijkheden gegeven op groepsniveau, leidsterniveau en met programma's en materialen.</p>
Aspecten taalontwikkeling	<p>Er zijn drie domeinen die specifiek in gaan op de taalontwikkeling:</p> <ul style="list-style-type: none"> • spraakontwikkeling- vorm: spraakontwikkeling (articulatie); taalvorm (zinsbouw, morfologie) ; • spraakontwikkeling- inhoud en gebruik: taalinhoud (woordenschat, semantiek, taalbegrip); taalgebruik ; • lezen: ontluikende geletterdheid, lezen. <p>Daarnaast komen in het domein zintuiglijke ontwikkeling- auditief ook aspecten van taal aan de orde.</p>
Aspecten rekenontwikkeling	<p>Het domein basisvaardigheden rekenen en wiskunde gaan expliciet in op de rekenontwikkeling. De doelen richten zich op tellen en ordenen en op bewerkingen van basisvaardigheden (getallen en getalrelaties, structuur en samenhang).</p> <p>Daarnaast worden in de beide leerlijnen voor wereldoriëntatie aandacht besteed aan rekenaspecten: algemene omgevingsoriëntatie, ruimtelijke oriëntatie, lichaamsoriëntatie en tijdsoriëntatie.</p>
Aspecten sociaal-emotionele ontwikkeling	<p>Er zijn twee domeinen die ingaan op de sociaal-emotionele ontwikkeling:</p> <ul style="list-style-type: none"> • basale ontwikkeling (zelfbeleving/ zelfbesef/ competentie; zelfstandigheid/ autonomie; zelfredzaamheid; emotionele welbevinding/ ontwikkeling; relatie met volwassenen; relatie met kinderen; omgang met afspraken, regels en materialen; seksuele ontwikkeling); • spelontwikkeling en motivatie (spelontwikkeling; samen spelen en samen werken; taakgericht gedrag; motivatie).
Werkwijze	<p>Het model is gebaseerd op een continue observatieproces. Als bij een kind een verandering wordt geconstateerd, wordt dit door de leidster genoteerd in het kinderdagboek en deze gegevens worden overgenomen in het <i>Ontwikkelingsvolgmodel</i>. De observaties vinden niet plaats in toetsituaties, maar</p>

	<p>in dagelijkse, voor de kinderen vanzelfsprekende groepssituaties. Toetsen worden gebruikt in de analyserende fase, wanneer op basis van de verkregen gegevens verdiepend onderzoek nodig is.</p> <p>Bij de ontwikkelingslijnen en observatiewijzer staat hoe de leidster kan aangeven in welke fase van ontwikkeling het kind zich bevindt. Dit gebeurt door het inkleuren van een ontwikkelingslijn. Ook worden concrete omschrijvingen van de ontwikkelingsfasen gegeven en worden acties van kinderen benoemd.</p>
Aanwijzingen voor normering	<p>De concrete omschrijvingen van de ontwikkelingsfasen bieden houvast bij het bepalen van de fase van ontwikkeling van een kind.</p> <p>Het instrument wijst er op dat, om kinderen recht te doen, een kind primair met zichzelf moet worden vergeleken. Een vergelijking met andere kinderen kan wel gebruikt worden voor de algemene beeldvorming. Ook kan een visueel overzicht van de groepsresultaten helpen bij het bepalen welk aanbod de groep nodig heeft .</p>
Aanwijzingen voor hulp bij gesignaleerde problemen	<p>Bij de handelingsplanning staan bij een aantal ontwikkelingslijnen basale hulpvragen met daarbij een specificering van de mogelijke problemen en de hulp die aangeboden kan worden op groepsniveau, door leidstergedrag of door programma's en materialen.</p> <p>Tevens heeft het instrument ontwikkelingslijnen opgenomen voor zeer moeilijk lerende kinderen en visueel/ meervoudige gehandicapte kinderen. Deze ontwikkelingslijnen zijn bij de analyse buiten beschouwing gelaten.</p>

DEEL 2A: ANALYSE-RESULTATEN (beschrijvend)

Taal

Domein Mondelinge taalvaardigheid	
Woordenschat en woordgebruik	<p>Er wordt in het instrument niet ingegaan om de gewenste grootte van de woordenschat. Wel dat de woordenschat groeit en complexer wordt. "Het kind kent het verschil tussen ik en jij." "Kind duidt tegenstellingen aan zoals lang-kort en heet-koud." Er wordt aangegeven wat in de lijn der verwachting ligt rond de ontwikkeling van spraak en articulatie. Per leeftijdsfase wordt aangegeven wat verwacht mag worden van de spraak en articulatie (welke klanken worden beheerst en welke zijn nog moeilijk).</p>
Vloeiend en verstaanbaar spreken	<p>In het instrument wordt bij spraakontwikkeling ook ingegaan de taalvorm (zinsbouw en morfologie). Vermeld wordt wat er van de zinsbouw bij de verschillende leeftijden verwacht mag worden (eenvoudige, samengestelde zinnen; ontkennende zinnen). Men gaat er vanuit gegaan dat de inhoud van het taal gebruik gekoppeld is aan het hier-en-nu. De verleden tijd en voltooid deelwoord worden steeds vaker correct gebruikt.</p>
Luisteren	<p>Luisteren is geen onderdeel van de domeinen rond taal maar komt summier aan de orde bij het onderdeel zintuiglijke oefening, auditieve waarneming: "Luistert gericht en doet wat gevraagd wordt."</p>
Gesprekjes voeren	<p>Gesprekken voeren is geen expliciet onderdeel in het instrument. Toch komen door de verschillende ontwikkelingslijnen heen aspecten van dit subdomein aan de orde. Er wordt aandacht besteed aan het feit dat het kind gesprekjes aanknoopt met de vaste opvoeders. Daarnaast wordt aandacht besteed aan de communicatieve rollen. Hierbij komt ook het beantwoorden en stellen van vragen aan de orde. In eerste instantie zijn dit wie-wat-waar-vragen. In de laatste fase stelt het kind vragen aan de ander hoe het zich voelt.</p>

Mening uiten en vragen stellen	Mening uiten komt niet expliciet aan de orde, net als het vragen om hulp. Vragen stellen komt wel in het instrument voor, bijvoorbeeld vragen naar argumenten waarom iets niet mag.
Domein Ontluikende en beginnende geletterdheid	
Leesplezier	Leesplezier komt bij de ontwikkelingslijn ontluikende geletterdheid summier naar voren: "Het kind vraag om samen een boekje te bekijken of voor te lezen."
Oriëntatie op boek en verhaal	Er wordt geen expliciete aandacht besteed aan de oriëntatie op boeken en verhalen. Alleen wordt bij de omschrijvingen van mogelijke situaties in het instrument duidelijk dat er wordt voorgelezen.
Oriëntatie op geschreven taal	Bij de omschrijvingen van de ontwikkelingsfasen wordt aangegeven dat het kind doet net als of het lees of schrijft (pseudo lezen en schrijven). "Geeft woorden met kriebels aan. (...) De schrijfsels hebben wel betekenis voor het kind."
Fonemisch bewustzijn en alfabetisch principe	Aandacht voor het fonemisch bewustzijn is beperkt tot verbaal spel (bijvoorbeeld onzinwoorden maken) en rijmen. "Kinderen onthouden rijmpjes en liedjes van vier regels."
Domein Taalbeschouwing	
Algemeen	In het instrument wordt aandacht besteed aan verbaal spel: "Kinderen maken zelf rijmpjes.". Overige aspecten van taalbeschouwing (bewust worden van eigen taalgebruik en het feit dat je over taal kunt praten) komen niet aan de orde.

Rekenen

Domein Getallen	
Omgaan met de telrij	Over het algemeen geldt dat de doelen veelal summier omschreven zijn. Bij de concrete beschrijvingen en de voorbeelden wordt impliciet wel wat meer invulling gegeven aan de doelen. Voor het subdomein 'omgaan met de telrij' wordt aangegeven dat het kind belangstelling heeft voor liedjes en telverhaaltjes. Akoestisch tellen tot 10 wordt gebruikt bij spelletjes.
Omgaan met hoeveelheden	Het kind begrijpt volgens de doelen op vierjarige leeftijd de relatie tussen hoeveelheid en tellen. "Het getal wordt gebruikt om te tellen. Het gaat hierbij om het opzeggen van een rijmpje. Het heeft nog niet als doel om een aantal vast te stellen." "Het kind begrijpt dat het laatste getal de totale hoeveelheid weergeeft." "Hoeveelheden van drie dingen worden in één keer overzien." "Hoeveelheden kunnen ook aangegeven worden met vingers." De kinderen dienen volgens de doelen kennis te maken met meet-, naam- en rekengetallen. De begrippen meer/minder, meest en minst komen aan de orde. Erbij- en erafhandelingen komen voor in speelse situaties. Het verdelen van voorwerpen komt niet voor als doel.
Omgaan met getallen	Bij de doelen staat aangegeven dat het kind hoeveelheden tot en met drie kan koppelen aan het symbool.
Domein Meten	
Algemeen	Situaties waarin meetkundige aspecten aan de orde zouden kunnen komen, zijn er wel. Bijvoorbeeld spelen in de poppenhoek of bouwhoek. Dit blijkt uit allerlei domeinen. Er wordt echter nergens aangegeven dat in dergelijke aspecten voor (dienen te) komen. In het instrument staat als doel aangegeven dat het kind voorwerpen ordent op kenmerken en dat het belangstelling heeft voor rangorde (seriëren). Om welke kenmerken het gaat, wordt niet nader omschreven.
Lengte, omtrek en oppervlakte	Het ordenen van groot naar klein komt expliciet aan de orde. Verdere meetkundige begrippen en situaties komen niet aan de orde. Dat geldt voor begrippen rond

	lengte, omtrek en oppervlakte maar ook rond inhoud en gewicht.
Inhoud	Zie boven.
Gewicht	Zie boven.
Geld	Bij de doelen voor zeer jonge kinderen wordt geen aandacht geschonken aan situaties en begrippen die met geld te maken hebben.
Tijd	Tijdsoriëntatie komt aan de orde bij het domein Wereldoriëntatie: lichaam en tijd. Doelen die hierbij vermeld staan, zijn: "Benoemt (ordent zelf) dagelijks terugkerende activiteiten of situaties in de juiste volgorde."; "Vraagt naar vaste oriëntatiepunten; heeft een dagritme dat structuur geeft." Specifieke bijbehorende begrippen zoals lang, kort, toen, nu e.d. worden hierbij in het instrument echter niet genoemd.
Domein Meetkunde	
Oriënteren en lokaliseren	Bij het domein Wereldoriëntatie: omgeving en ruimte wordt ingegaan op algemene omgevingsoriëntatie, op ruimtelijke oriëntatie en lichaamsoriëntatie. Op vierjarige leeftijd vindt oriëntatie volgens het instrument plaats vanuit de eigen wereld en het eigen perspectief. Het kind kan de belangrijkste lichaamsdelen benoemen en lichaamshoudingen imiteren. Ook kan het kind opdrachten uitvoeren waarbij basale ruimtelijke begrippen zoals op, onder, naast e.d. worden gebruikt. Op platen kan aangewezen worden waar wat te zien is.
Construeren	Het bouwen met blokken komt expliciet bij de doelen aan de orde. Aangegeven wordt dat een (bijna) vierjarige 'open' bouwwerken (3-dimensionele ruimte-omsluiting zoals een huis zonder dak) bouwt. Andere bouw- en constructiematerialen of het werken met klei en papier worden niet genoemd. De namen van basisvormen en kleuren komen aan de orde bij de doelen voor visuele waarneming (rondje, vierkant, driehoek; rood, geel, blauw en groen). Het groeperen van voorwerpen op dergelijke kenmerken komt niet aan de orde.
Opereren met vormen en figuren	Doelen rond het opereren met vormen en figuren komen in het instrument niet voor.

Sociaal-emotionele ontwikkeling

Domein Zelfbeeld/ Ontwikkeling van identiteit	In het instrument staat aangegeven dat het kind zichzelf benoemt als 'ik' en onderscheid weet te maken tussen zichzelf en de ander (ik/mijn, jij/jouw). Het begrip 'wij' komt nog niet bij de doelen aan de orde. Ook staat vermeld dat het kind spontaan en op passende wijze basale gevoelens toont in woord en gebaar. "Het kind durft openlijk gevoelens van blij zijn, boos zijn, verdrietig zijn te uiten." Het kind krijgt meer controle over zichzelf: "Het kind is soms nog koppig maar vertoont meestal meegaand gedrag. Houdt zich aan afspraken en regels."
Domein Ontwikkeling van zelfstandigheid	Het doel 'voelt zich op zijn/haar gemak in de eigen groep' komt in het instrument nergens in deze bewoordingen aan de orde maar uit veel observatiepunten komt dit wel naar voren: "Ervaart veiligheid en geborgenheid." "Geniet samen met andere kinderen." Het kind ontdekt de omgeving buiten de directe vertrouwde omgeving en durft initiatief te nemen. Het kind wil volgens de doelen in het instrument dingen zelf doen, ook als dit nog niet mogelijk is bij moeilijke handelingen. Grotendeels kan het zichzelf redden.
Domein Sociaal gedrag/ ontwikkeling van sociale vaardigheid	Bij de doelen in het instrument staat aangegeven dat het kind andere kinderen na doet en ook andere kinderen beïnvloedt. Het kind doet onder leiding van een volwassene mee aan groepsspelletjes maar bij het spelen speelt het nog naast de

	anderen (parallelspeel). Bij een kortdurend groepsspeel kan het kind op de beurt wachten. De gerichtheid op zichzelf overheerst.
Domein Werkhouding en concentratie	Werkhouding en concentratie is als domein niet opgenomen in het instrument. Bij het domein 'motivatie' komen wel aspecten aan de orde die hier mee te maken hebben: "Blijft doorgaan met zelf gekozen activiteiten (wordt niet afgeleid)."; "Exploreert met nog wisselende aandachtsgerichtheid."; "Geniet zichtbaar van het doen op zich; het resultaat is nog niet belangrijk." Probleemoplossend handelen komt niet als doel voor.

DEEL 2B: ANALYSE-RESULTATEN (tabel)

- = aanwezig
- ▣ = gedeeltelijk aanwezig
- = niet aanwezig
- n.v.t. = niet van toepassing

Taal

Het kind ...		
Domein Mondelinge taalvaardigheid		
Woordenschat en woordgebruik	Heeft een passieve woordenschat van gemiddeld 4000 woorden.	▣
	Heeft een actieve woordenschat van gemiddeld 2000 woorden.	▣
	Gebruikt woorden in een andere situatie.	□
	Gebruikt steeds meer verschillende en complexere woorden.	■
	Kent het verschil tussen ik, jij, hij/zij.	■
	Gebruikt verleden tijd.	□
	Gebruikt onbepaalde voornaamwoorden.	■
	Gebruikt bijvoeglijke naamwoorden.	■
	Gebruikt het woordje <u>er</u> .	□
	Heeft 75% van de klinkers en medeklinkers van het Nederlands taalsysteem verworven.	■
Vloeiend en verstaanbaar vertellen	Omschrijving taalniveau.	■
	Maakt zinnen met een vervoegd werkwoord.	■
	Maakt eenvoudige samengestelde zinnen.	■
	Maakt vraagzinnen.	■
	Kan praten over thema's buiten het hier en nu.	□
	Heeft nog moeite met langere zinnen.	□
	Maakt nog regelmatig fouten met onregelmatige werkwoorden.	■
	Vertelt over wat hij gedaan of meegemaakt heeft op verstaanbare en begrijpelijke wijze.	■
Benoemt en beschrijft alledaagse aspecten, zoals mensen, plaatsen en dingen.	■	

Het kind ...		
	Beschrijft een aantal veel voorkomende handelingen, zoals eten of naar bed gaan.	■
Luisteren	Kan enkelvoudige instructie begrijpen en uitvoeren.	■
	Luistert naar een op de leeftijd afgestemd verhaal en ontwikkelt verhaalbegrip door het interactief voorlezen.	□
	Luistert naar een op de leeftijd afgestemde radio/televisiefragment/gesproken tekst op internet.	□
	Luistert naar een ander.	■
Gesprekjes voeren	Kan een gesprek voeren met leidster en een ander kind.	■
	Kent enkele gespreksregels.	□
	Reageert spontaan op ander kind of leidster.	■
	Geeft antwoord op vragen van de leidster of ander kind.	■
	Wie-, wat-, waar-vragen.	■
	Aanwijsvragen.	□
	Luistervragen.	□
	Voorspélvragen.	□
	Keuzevragen.	□
Mening uiten en vragen stellen	Leert vergelijkingen te maken en zijn mening te geven.	□
	Stelt vragen om ergens meer over te weten te komen: <i>wat, wie, waar, waarom</i> .	■
	Vraagt om hulp.	□
Domein Ontluikende en beginnende geletterdheid		
Leesplezier	Beleeft zichtbaar plezier aan voorlezen, boeken en rijmpjes.	□
Oriëntatie op boek en verhaal	Ontdekt de samenhang tussen illustratie en tekst.	□
	Heeft ervaring opgedaan met boeken en de manier waarop boeken (voor)gelezen worden.	■
	Ontdekt de structuur in verhalen.	□
	Kan de inhoud van het boek al een beetje voorspellen op basis van de omslag van het boek.	□
	Kan een verhaal na vertellen aan de hand van een plaatjesboek.	□

Het kind ...		
	Kan de leidster nadoen als zij stukjes uit het boek uitbeeldt.	☐
Oriëntatie op geschreven taal	Ontdekt dat tekens gebruikt worden om iets te vertellen of leren.	☒
	Ervaart dat dingen die opgeschreven zijn je iets kunnen leren.	☐
	Ervaart dat dingen die je zegt, opgeschreven kunnen worden.	☒
	Ontdekt het verschil tussen 'lezen' en 'schrijven'.	☐
	Bladert door (prenten)boeken en speelt alsof hij eigen en andermans teksten kan 'lezen'.	☐
	Kan, met behulp van volwassenen, eigen boodschappen in een primitieve 'geschreven' versie vastleggen.	☒
Fonemisch bewustzijn en alfabetisch principe	Wordt zich bewust van klanken in woorden.	☐
	Doet mee met spelletjes rond taal.	☒
	Ontdekt de relatie tussen klanken en letters.	☐
	Doet ervaring op met rijmen.	☒
	Herkent symbolen.	☐
Domein Taalbeschouwing		
Algemeen	Is op speelse wijze bezig met taal.	☒
	Wordt zich bewust van eigen taalgebruik.	☐
	Wordt zich bewust dat je over taal kan praten.	☐

Rekenen

Voor aanvang groep 1 heeft de leerling minimaal ervaring opgedaan met...		
Domein Getallen		
Omgaan met de telrij	Noemen van namen van telwoorden (in liedjes, prentenboeken).	☒
	Opzeggen van de telrij vanaf 1 (als liedje of versje).	☒
Omgaan met hoeveelheden	Tellen van kleine hoeveelheden waarbij het gaat om synchroon tellen en noemen van telwoorden en eventueel het noemen van het resultaat.	☒
	Het leggen van de één-één relatie door voorwerpen aan elkaar te koppelen of bij elkaar te leggen of te verbinden.	☒

	Vergelijken van kleine hoeveelheden op het oog op 'meer', minder', 'meeste', 'minste', 'evenveel' en vergelijken van grotere hoeveelheden met groot verschil in aantal op het oog op 'meer', minder', 'meeste', 'minste'.	■
	Omgaan met hoeveelheidbegrippen: meer, minder, meeste, minste, veel, weinig in verschillende betekenisvolle situaties.	■
	Herkennen van groepjes van 2 en 3 zonder tellen.	■
	Nadenken over de functie van tellen en betekenis van telwoorden in speelse betekenisvolle situaties.	■
	Nadenken over begrippen als (heel) veel en (heel) weinig.	□
	Erbij of eraf halen van steeds een voorwerp/persoon, zoals in versjes (tien kleine kikkertjes, zeven zuurtjes) en beseffen dat het er eentje meer of minder worden.	□
	(Eerlijk) verdelen van voorwerpen over verschillende kinderen/bakjes of in groepjes.	□
	Ontdekken dat hoeveelheden verschoven of bedekt kunnen worden zonder dat het totaal verandert.	□
	Ontdekken dat getalsymbolen, tellen, telwoorden en hoeveelheden iets met elkaar te maken hebben.	■
	Representeren van de eigen leeftijd met bijvoorbeeld vingers.	■
Omgaan met getallen	Herkennen van enkele getalsymbolen (cijfers/getallen) (bijvoorbeeld weten hoe de 1 en de 2 heten).	■
	Praten over getallen en hoeveelheden in betekenisvolle situaties.	■
Domein Meten		
Algemeen	Situaties waarin aspecten van lengte, gewicht, inhoud, geld en tijd aan de orde komen (bouwhoek, poppenhoek, kring, knutselen, speelzaal, prentenboeken, liedjes).	□
	Onderzoeken van eigenschappen van voorwerpen (lengte, oppervlakte, gewicht, inhoud, tijdsduur, kleur) en op basis van een eigenschap sorteren (classificeren).	■
Lengte, omtrek en oppervlakte	Oplossen van eenvoudige meetproblemen: vergelijken op lengte en oppervlakte: wie/wat is groter of langer, welke schoen is kleiner, welke tekening/puzzel is groter, welke toren is hoger?	■
	Rijtjes leggen of stapels maken met blokken: hoger en lager maken, langer en korter maken.	□
	Metten van je eigen lengte, bijvoorbeeld met behulp van een ander en met streepjes op de muur of een strook/stroken.	□

	Vergelijken en ontdekken van tegenstellingen, leren herkennen van begrippen als: grootste-kleinste, langste-kortste, hoogste-laagste.	☐
	leren herkennen van begrippen als: lang, groot, hoog, laag, klein.	☐
Inhoud	Situaties waarin vergelijken op inhoud voorkomt: wie heeft meer limonade, welke doos is groter? In welke vaas/beker zit meer water?	☐
	Spelen met vormen en water/zand: vormen vullen, overgieten, vol maken, leeg gooien.	☐
	Vergelijken en ontdekken van tegenstellingen en herkennen van begrippen als: grootste-kleinste (doos, pop, beker), meeste (inhoud), minste en leren herkennen van begrippen als: vol, leeg, in, uit, veel, weinig.	☐
Gewicht	'Tillen' en 'wegen' van verschillende voorwerpen en vergelijken wat zwaarder is en wat lichter is en deze begrippen leren herkennen.	☐
	Samen ontdekken en onderzoeken: wat is zwaar, heel zwaar, heel licht, en deze begrippen leren herkennen.	☐
Geld	Situaties waarin kinderen spelen met kopen en betalen (muntjes geven en spullen daarvoor krijgen), zoals in de winkelhoek.	☐
	Situaties waarin de begrippen kopen, betalen, geld, duur, gebruikt worden.	☐
Tijd	Verkennen van de indeling en verloop van de dag en de namen die we voor de verschillende momenten gebruiken: ochtend, middag, avond, nacht.	■
	Navertellen van gebeurtenissen in de juiste volgorde.	■
	Betekenisvolle alledaagse situaties waarin taal en begrippen voorkomen die te maken hebben met tijdsbeleving en tijdsbesef: lang, kort, even, snel, nu, toen, straks, vroeg, laat.	☐
	Betekenisvolle situaties waarin de klok een rol speelt: de klok waarop we aan de wijzers zien dat het later wordt en hoe laat het is (of het al tijd is voor ...).	☐
Domein Meetkunde		
Oriënteren en lokaliseren	Luisteren naar en nadenken over meetkundige begrippen als voor, achter, naast, in, op, boven, onder, dichtbij, ver (bijvoorbeeld in voorleesverhalen en prentenboeken).	■
	Luisteren naar en nadenken over meetkundige begrippen in relatie tot zichzelf en ten opzichte van zichzelf (het eigen lichaam).	■
	Praten over concrete voorwerpen en situaties die niet direct zichtbaar zijn (voorstellingsvermogen) (bijvoorbeeld over speelgoed thuis of voorwerpen in de speelzaal, voorwerpen achter de kast).	☐
	Aanwijzen van voorwerpen in de ruimte, en ook met de ogen dicht wijzen waar deze voorwerpen zijn.	☐

	Bekijken van platen en aanwijzen waar wat te zien is (waar zie je de hond?).	■
Construeren	Bouwen en construeren met materiaal (duplo, blokken, rails, kapla en ander bouw- en constructiemateriaal).	■
	Namen van basisvormen (driehoeken, cirkels/rondjes, vierkantjes).	■
	Namen van minimaal de basiskleuren (rood, blauw, geel, groen).	■
	Groeperen van voorwerpen op kenmerken (kleur, vorm) (bijvoorbeeld met Logiblocks: zoek alle driehoekjes).	□
	Vouwen met vouwblaadjes/papier.	□
	Construeren met klei/plasticine/brooddeeg.	□
Opereren met vormen en figuren	Bekijken van en spelen/experimenteren met schaduwen.	□
	Bekijken van spiegelingen, experimenteren met spiegelen (het eigen lichaam, voorwerpen).	□
	Maken en namaken van vormen en patronen (rijgen, stempelen, kleuren, mozaïek- en kralenplankfiguren (na)leggen).	□

Sociaal-emotionele ontwikkeling

Het kind...		
Domein Zelfbeeld/ Ontwikkeling van identiteit	Benoemt zichzelf als 'ik'.	■
	Gebruikt en begrijpt het woord 'wij'.	□
	Ontdekt de verschillen en overeenkomsten tussen zichzelf en de andere kinderen in de groep.	■
	Toont non-verbaal eigen gevoelens.	■
	Kan basisemoties onderscheiden.	■
	Krijgt controle over zichzelf.	■
Domein Ontwikkeling van zelfstandigheid	Voelt zich op zijn/haar gemak in de eigen groep.	■
	Durft te experimenteren/ probeert nieuwe dingen uit om grenzen te ontdekken.	■
	Weet dat 'nee' zeggen een reactie oplevert van de ander.	□
	Kan aangeven dat het hulp nodig heeft.	■
	Wil graag dingen zelf doen.	■
	Leert ervaren wat hij/zij al kan.	□
	Kan zich waarschijnlijk grotendeels zelf redden.	■

Het kind...		
	Helpt actief mee met het opruimen van de gebruikte materialen.	☒
Domein Sociaal gedrag/ ontwikkeling van sociale vaardigheid	Kijkt veel naar andere kinderen.	☒
	Deelt ervaringen met een ander.	☐
	Probeert om met andere kinderen te spelen.	☐
	Kan al een beetje met andere kinderen iets delen.	☒
	Neemt een afwachtende houding aan bij het samenspel.	☒
	Zorgt voor andere kinderen.	☒
	Kan anderen al een beetje helpen en vindt dat ook fijn om te doen.	☐
	Kan van tijd tot tijd op zijn/haar beurt wachten.	☒
	Denkt en handelt nog vanuit zichzelf bij wat mag en niet mag.	☒
	Staat open voor nieuwe situaties en opdrachten.	☒
	Kan eenvoudige gevoelens bij anderen waarnemen (inschatten).	☐
	Begint bewust patronen te ontdekken in het eigen gedrag en het gedrag van anderen.	☐
	Toont belangstelling en sympathie voor andere kinderen.	☒
	Accepteert dat het niet alles even goed kan.	☐
Maakt aan een ander kind duidelijk wat hij/zij wel/niet wil.	☐	
Domein Werkhouding en concentratie	Denkt en reageert vooral intuïtief .	☐
	Heeft plezier in het leren van nieuwe dingen.	☒
	Kan rustig werken voor een kortdurende periode.	☒
	Probeert zelf problemen op te lossen tijdens het werken.	☐
	Kan een bekende opdracht die duidelijk is, zelfstandig uitvoeren.	☒
Reactie uitgever	Op de docentendag zullen we deze analyses centraal stellen en bespreken wat wij voor de zomervakantie veranderd en ingevoerd kunnen hebben in het model. In een aantal gevallen zullen wij in een visie dilemma terecht komen omdat ontwikkeling en doelen stellen elkaar soms zullen gaan bijten. De lat mag hoger maar in hoeverre blijf je anticiperen op het geen we qua ontwikkeling van een kind mogen verwachten en waar gaan we daaraan voorbij. Onderscheid tussen formulering in de ontwikkelingslijnen en formuleren van goede bijbehorende (uitdagende) doelen zullen voor ons de oplossing moeten gaan worden.	

